Irina ***CONDREA***

ARGOUL BASARABEAN ÎN STRADĂ ŞI ÎN PRESĂ

Comunicarea curentă în situații neoficiale este marcată de o mai mare libertate de exprimare (în comparație cu varianta scrisă) și de utilizarea de către vorbitori a multor elemente de limbaj, care au menirea de a înviora dialogul, de a-l face mai expresiv, mai dinamic. Vorbirea curentă, discuția, dialogul reprezintă aspectul viu, cotidian, imediat de manifestare a sistemului limbii și reflectă starea „la zi" a situației lingvistice în orice sferă de comunicare.

Este cunoscut faptul că exprimarea orală are particularitățile ei specifice, care în textul scris nu sunt și nici nu pot fi prezentate complet. Or, diverse aspecte ale vorbirii sunt etalate în operele literare cu scopul de a caracteriza anumite personaje, situații și asemenea elemente artistice se încadrează în fenomenul stilistic numit **oralitate.** După cum semnalează specialiștii, „caracterul oral este dat de prezența în textul respectiv a unor particularități fonetice, gramaticale și de vocabular, pe care le regăsim în limbajul popular, familiar și chiar regional. Printre mărcile care asigură textului nota de oralitate sunt: cuvinte, expresii și locuțiuni populare, familiare sau argotice; proverbe, zicători, enunțuri reflexive de sorginte populară; diverse modalități de exprimare a afectivității; anacoluturi; elipse; vocative; forme deictice; preponderența raporturilor de coordonare și a conjuncțiilor respective" [Mihaela Popescu, 2002].

Trăsăturile specifice ale fenomenului oralității diferă de la un autor la altul. De exemplu, în opinia academicianului Iorgu Iordan, „caracterul popular al limbii lui Creangă se manifestă și în folosirea unui anumit vocabular... mai cu seamă elementele lexicale pe care le-am putea numi expresive, în sensul că, aproape independent de semnificația lor propriu-zisă, ele creează o ambianță «populară» de nuanță țărănească, prin faptul că constituie *o particularitate a vorbirii* (subl. n. – *I.C.*) oamenilor de la țară... Iată o listă, mai degrabă săracă, de asemenea cuvinte: *anapoda, avan,*

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

bazaconie, bezmetic, bicisnic, bâhlit, a bodogăni, a boscorodi, catrafuse, a se cărăbăni, chelfăneală, a se ciondăni, clăpăug, coclauri, a cotrobăi, dihanie, fleandură, a flocăi, a găvozdi, a ghigosi, hapsân, hârcă, hârjoană, hojmalău, hurtă, a huzuri, leoarbă, a se mocoși, a se oploși, pătăranie, pidosnic, potaie, prăpădenie, scofală, șotie, a șparli, a șterpeli, șugubăț, a se șupuri, a tăbârci, tălpășița, tearfă, a se tologi, a zăpsi, a se zbânțui, a se zghihui" [Iorgu Iordan, 1977, p. 261].

În prezent oralitatea rămâne o trăsătură stilistică ale cărei elemente pot fi depistate în cele mai diverse tipuri de texte din domeniul beletristic, dar mai ales din cel publicistic, întâlnindu-se chiar și în textele cu caracter politic.

Este de remarcat faptul că se dă preferință unor particularități ale oralității de care autori recunoscuți ca exponenți ai acestui stil, cum ar fi Creangă, Caragiale sau Sadoveanu, făceau uz mai rar – este vorba de tendința evidentă a ziariștilor, mai ales, de a folosi elemente de argou / jargon, care în ultimul timp au trecut cu ușurință din limbajul oral în textele scrise, în special în materialele din presa periodică.

Argoul (având aceleași trăsături ca și jargonul) a devenit o modalitate de exprimare foarte răspândită, mai ales în rândul tinerilor, fenomenul fiind prezent în toate limbile. În ultima vreme apar cu regularitate dicționare de argou și se publică studii speciale consacrate acestui fenomen. [A se vedea, de exemplu: Tatiana Zaikovskaia, 2006]

Oralitatea, implicit argoul, se remarcă prin expresivitate, prin multiple inovații și o mare libertate în utilizarea mijloacelor de exprimare, ceea ce face comunicarea mai dinamică, mai ludică, mai emoțională, îndepărtând-o mult de standardele și de normele academice. Pe de o parte, această ieșire de sub controlul normei rigide reprezintă o tendință de epatare, specifică tinerilor, iar pe de altă parte, păstrează una dintre trăsăturile tradiționale ale argoului – încifrarea mesajului prin utilizarea unor termeni (argotici) cunoscuți doar de un grup restrâns de persoane, motiv pentru care argoul / jargonul era calificat inițial ca fiind un limbaj secret, folosit de membrii unui grup marginal, pentru a nu fi înțeleși de alți vorbitori. Astăzi acest limbaj este adoptat în special de tineri, pentru a-și declina apartenența la un anumit grup (gașcă), astfel încât principala caracteristică a argoului ca limbaj al unui oarecare grup relativ restrâns, limbaj ale cărui elemente nu sunt cunoscute de toți vorbitorii unei limbi, rămâne pe deplin valabilă. Faptul că anumite grupuri au felul lor specific de a vorbi „informal" o demonstrează exemplele de tipul „fereastră, ochi" (oră liberă în orar), „bombă" (fițuică de pe care se copiază la examen), „profu' / profa" din limbajul studenților sau „clava" (tastatură), „comp", „compic" (computer) din limbajul informaticienilor. Însă utilizarea acestor termeni nu capătă o prea mare amploare. Mult mai frecvent este utilizat argoul general, ca formă de exprimare orală colocvial-familiară, în special în rândul tinerilor.

Argotizarea mesajului are loc prin includerea intenționată a unor elemente specifice comunicării de grup. Doar puține cuvinte sunt înregistrate de dicționarele generale cu marca stilistică „argotic", dar și acestea nu totdeauna sunt

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

utilizate de toate grupurile de vorbitori, iar unele sunt deja învechite ca elemente de argou şi nu mai sunt folosite. Mai mult decât atât, o serie de cuvinte date de dicţionare ca argotice şi deci nerecomandabile într-o exprimare îngrijită, sunt astăzi foarte populare şi se pare că vorbitorii nu conştientizează marca lor de element argotic. De exemplu, cuvântul argotic de origine ţigănească „baftă" (noroc, şansă) apare chiar şi în cele mai surprinzătoare situaţii, de exemplu, ca urare cu prilejul diferitelor sărbători – ziua de naştere, la nuntă, la aniversări şi alte ocazii, unde exprimarea trebuie să fie şi este, în general, îngrijită şi mai atent supravegheată. La fel de omniprezente în comunicarea standard, în special la radio şi TV, au devenit ţigănismele „mişto" (bun), „gagică" (fată), „nasol" (urât, ridicol). Alte cuvinte argotice de origine ţigănească sau cu marca stilistică „familiar", înregistrate de dicţionare, sunt utilizate uneori ca elemente expresive, de exemplu, „dabulă" (fată zdravănă), „biştari", „lovele" (bani), „barosan" (despre persoane: mare, important), „ a ciordi" (a fura), „a uşchi" (a fugi), „a mardi" şi „mardeală" (a bate, bătaie).

Argourile diferă de la un grup la altul, şi deoarece lexicul este supus unor schimbări permanente, sunt pe larg folosite elemente din graiurile regionale, împrumuturi din alte idiomuri, abrevieri, cuvinte cu sens modificat etc. I. Iordan scria că în argou nu se face nici o deosebire între cuvintele propriu-zis argotice şi cele familiare sau populare, „o separare a lor nu-i posibilă şi nici nu este principial recomandabilă, toate sunt producţia afectului şi fantaziei" [Iorgu Iordan, 1975, p. 311].

Astfel, argourile capătă trăsături individuale specifice atât grupului de vorbitori care le utilizează, precum şi regiunii în care argoul respectiv se formează şi se foloseşte. Astfel că, având în vedere preferinţa vorbitorilor pentru elementele „periferice" stilistic marcate ale limbajului, în special pentru cele populare, familiare, regionale, în fiecare zonă geografică, la o anumită etapă, se poate contura un argou propriu. În acest sens, argoul bucureştean se va deosebi de argoul ieşean, iar cel ieşean va fi diferit faţă de cel chişinăuian.

În prezent argoul se foloseşte ca o „variantă de alternativă" a limbajului literar şi se face simţită intenţia, ba chiar plăcerea unor vorbitori sau ziarişti de a şoca, de a epata. Cel mai dinamic este argoul tinerilor, deoarece pentru ei argoul are o funcţie identitară pronunţată, demonstrând apartenenţa la un anumit grup, precum şi o anumită formă de a se deosebi de ceilalţi prin felul de a vorbi.

Din punct de vedere tematic, argoul tinerilor (de exemplu, argoul folosit de studenţi) cuprinde câteva arii, cum ar fi: *distracţiile şi petrecerile (inclusiv drogurile), studiile (şcoala, profesorii, examenele), banii, prietenii (fetele, băieţii), internetul.*

Argourile, indiferent de limba în care se constituie, au o serie de trăsături comune, care vizează în primul rând motivarea, tematica, modul de formare. În plan local, în cadrul unui grup mai restrâns, cele mai mari diferenţe se fac simţite la nivel lexical. În acest sens, se evidenţiază pregnant *argoul basarabean*, în

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

care elementele expresiv argotice sunt preluate din limba rusă, tot din argou, deci împrumutul este procedeul pe care mizează cel mai mult utilizatorii acestui argou. Este de remarcat, de asemenea, că argoul rusesc este foarte dezvoltat şi în ultimii ani se extinde tot mai mult şi mai agresiv asupra multor sfere de comunicare. Pe de altă parte, basarabenii au deja „experienţa" împrumutului din limba rusă, fiind bine cunoscut numărul mare de „barbarisme-rusisme" care au invadat vorbirea localnicilor în perioada sovietică (de tipul „la *cuhne* am în *holodilnic* un *culioc* cu *bănci*" – „la bucătărie am în frigider o pungă cu borcane") şi care, în ultimul timp, s-au mai redus ca număr datorită extinderii sferei de întrebuinţare a limbii române. „Barbarismele-rusisme" sunt adoptate de categorii variate de vorbitori basarabeni în mod diferit. Pe de o parte, există vorbitori neavizaţi, cu un nivel redus de cunoştinţe şi care folosesc rusismele pentru obiecte, realităţi pe care le-au cunoscut prin intermediul limbii ruse şi ale căror denumiri nu le ştiu în limba română. Acesta este cazul când sunt folosite rusisme de tipul „cran" (robinet), „trubă" (ţeavă), „zajigalcă" (brichetă), „a tormozi" (a frâna), „a se znacomi" (a face cunoştinţă), „povorot" (cotitură), „slesar" (lăcătuş) şi multe altele. De regulă, o asemenea contaminare este dovada lipsei de cultură şi mulţi basarabeni îşi dau seama de carenţele pe care le au şi admit că nu prea cunosc limba literară. În acest sens, ar mai fi de remarcat faptul că în ultimii ani situaţia s-a mai redresat totuşi şi, în special tinerii, care au acces la informaţie în limba română, nu mai apelează la rusisme.

Astăzi rusismele pătrund în limbajul basarabenilor nu pe cale „oficială", cum era în perioada când limba rusă se folosea în toate sferele vieţii sociale, ci pe calea adoptării elementelor periferice, de argou. Şi motivaţia este cu totul alta: tinerii care adoptă cuvântul „tacika" nu fac acest lucru pentru că nu ar cunoaşte cuvântul românesc „maşină" sau „automobil", ci pentru că „tacika" este un argotism prin care vorbitorul îşi declină apartenenţa la un anumit grup şi dorinţa de a epata, de a se deosebi de ceilalţi vorbitori prin renunţarea la încorsetările limbajului oficial. De aceea, dat fiind faptul că argoul reprezintă o variantă familiară, non-standard de exprimare, numeroasele rusisme au o circulaţie destul de largă, anume ca elemente argotice. Totodată, ele încifrează mesajul cu mult mai puternic decât elementele argotice româneşti, codul argotic devine cu mult mai greu de înţeles pentru cei care nu sunt familiarizaţi cu el.

Tineretul, studenţii basarabeni apelează frecvent la limbajul argotic, existând deja un registru relativ stabil de argotisme (cunoscute de toţi tinerii), care se referă în mod special la tematica tradiţională – bani, distracţii, prieteni, calităţi ale persoanei etc. Argotismele ruseşti sunt adaptate la sistemul gramatical al limbii române, adică verbele se încadrează într-o anumită conjugare, substantivele capătă articol ş.a.m.d. Ca unităţi argotice ruseşti frecvent utilizate de tinerii basarabeni se pot menţiona:

– **verbe:** *a abaldi* – a fi surprins, şocat; *a se vrubi* – a înţelege, a-şi da seama, *a se vâpendri* (substantiv: *vâpendrioj*) – a face nazuri, a face fiţe, *a başli* – a plăti, *a gani* – a vorbi aiurea, neconvingător, *a gruzi* – a certa, a speria pe cineva, *a muti* – a pune ceva la cale, *a se prikăli* – a lua peste picior pe cineva, *a se calbasi*

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

(şi în traducere*: a se cîrnăţi)* – a se distra foarte bine, *a kidăni* – a înşela pe cineva, *a se vtiuri* – a se îndrăgosti etc.;

– **substantive:** *babki* – bani, dolari, *bazar* – vorbă, discuţie, *bomj* – boschetar, *bâc* – bărbat zdravăn, *gudioj* – chef mare, *krâşa* – protecţie, pilă, *loh* – prost, *paţan* – prieten, băiat, *tacikă* – maşină, *strelka* – întâlnire, *tormoz* – om care înţelege greu, *tusovka* – agapă, petrecere, *fignea* – ceva nesemnificativ, *radaşi* – părinţi, *tiolka* – fată, *ţelka* – fată virgină, *şpora* – fiţuică pentru examen, *şmon* – control, agitaţie, *vodeară* – vodkă, *ment, musor* – poliţist, *muzon* – muzică, *discaci* – discotecă, *telik* – televizor, *ciuvak* – băiat, *kaziol* – prost, *karifan* – prieten, *fişkă, hohmă* – glumă, *fraer* – şmecher, *havcik* – mâncare, *siliotcă* – cravată, *tocika* – crâşmă, *bratan* – prieten, *ciuvac* – băiat, *ciuvihă* – fată etc.;

– **adjective:** *blatnoi* – modern, *borzâi* – mândru, fudul, *kliovâi* – interesant, bun, *krutoi* – dur, super, foarte bun, *pofighist* – indiferent, *ciotkii, ciotkos* – bun, valoros, *şustrâi (şustreac)* – isteţ, descurcăreţ, *levâi* – de proastă calitate, *tuparâlâi* – foarte prost, *prikolinâi* – interesant, hazliu etc.;

– **adverbe, expresii** – *karoce* – mai în scurt, în fine, *gluha* – rău de tot, *blin* – interjecţie ce exprimă stupoarea, *na haleavu, na şaru* – pe gratis, *po paniatiam* – corect, conform înţelegerii / tradiţiei, *a avea sdviguri* – a fi nebun, *a face o padlă/padleankă* – a face un lucru rău, *a aprinde farele la pavarot* – a fi atent, *a umbla nalevo* – a fi infidel(ă), *v nature* – serios, adevărat, *a spune macaroane (a pune macaroane pe urechi)* – a minţi ş.a.

Pe lângă aceste elemente împrumutate din limba rusă, în argoul basarabean apar şi alte „barbarisme ruseşti", folosite, de asemenea, în scopul de a obţine mai multă expresivitate şi de a intensifica ponderea oralităţii, de a da limbajului un aspect cât mai deosebit de forma literară. La aceasta contribuie şi numeroasele cuvinte stilistic marcate – populare, regionale, peiorative, ironice. Un asemenea limbaj se află în opoziţie totală faţă de limbajul standard, purtând o puternică amprentă a oralităţii.

După cum menţionează cercetătorii [a se vedea: Rodica Zafiu, 2001, p. 200], e mai greu de identificat o situaţie în care să fie folosiţi în exclusivitate termeni argotici, de pildă o conversaţie care pentru un vorbitor de limbă română literară neavizat totul să fie de neînţeles; se poate vorbi, mai curând, de anumite elemente expresive care se inserează în limbajul de toate zilele. Şi totuşi unele secvenţe comunicative pot fi atât de puternic încifrate în argoul basarabean, încât, fără glosar, înţelegerea lor este aproape imposibilă, cf.:

– Aţi fost ieri la *diskaci* cu *paţanii*?

– Băi, ne-am *kalbasit* toată noaptea. A fost un *muzon kliovâi şi tiolşi şto nada*. A venit şi Alik cu o *tacică* nouă, tare *krutaia*.

– Şi *ganeşti,* băi, n-ai văzut că-i *levaia*? Vrei să mă *prikaleşti*?

Datorită acestor trăsături expresive, „argoul contemporan, variantă de circula-

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

ție destul de largă, în care latura practică, de păstrare a secretului, definitorie pentru argoul clasic – al hoților – e înlocuită de spiritul de frondă și de nevoia de expresivitate, **e tot mai atestat în ultima vreme în scris** (subl. n. – *I.C.*): în cărți care reconstituiesc universul cotidian și în ziare și reviste, în momentele în care își permit (sau chiar își propun) un stil dezinvolt, neconvențional" [Rodica Zafiu, 2001, p. 199].

Presa chișinăuiană cochetează intens cu oralitatea „întruchipată" în argou, ca mijloc de captare a atenției unui public mai larg, mai „de-al nostru", pentru care contează să i se vorbească „pe limba lui". De aceea expresiile argotice trec în paginile presei direct din limba rusă, căci pentru vorbitorii basarabeni anume rusa este principala furnizoare a elementelor de argou.

Exemple se găsesc din abundență, mai ales că unii ziariști își fac un stil propriu bazat anume pe efecte de oralitate, inclusiv de argou. Oralitatea debordantă a unor materiale din presa de la Chișinău se manifestă nu numai prin adoptarea elementelor de argou, ci și prin utilizarea întregului arsenal al „substandardului", inclusiv a vulgarismelor, și din rusă și din română, dar se pare că se mizează totuși foarte mult pe expresivitatea „mat"-ului rusesc (rus: „mat" – înjurătură). Cele mai tari expresii marcate de libertatea oralității pot fi întâlnite în ziarul *Săptămâna*, de ex..: „Și ca să nu par *padlă* în ceea ce afirm, vă pun la curent cu faptul...; „Însă peste doar câteva zile Marele *Zavhoz* cheamă purtătorul de cuvânt și-i spune să scrie cerere de concediere"; „*Плюс к тому*: nu chiar din capul nostru am scris prăpăstiile iestea, ci din mila lui Dumnezeu și cu acceptul celor «Trei dinți din față»".

„Când se cheltuie niște bani pentru țara asta, pentru niște Memoriale, e tare *hrenovo*"; „e posibil să meargă și vreo basarabeancă *nalevo*, ori e imposibil până nu se dă voie" (*Săptămâna*, 17.02.2007); „*Șmon* la primărie" – titlu (*Săptămâna*, 19.01.2007).

„În 9 meciuri Aston Villa acumulase doar 4 puncte... Dar este o vorbă: vrabia visai mălează. *Не долго музыка играла, не долго фраер танцевал*, pentru că *Бог фраеров не любит*: Mourinho până la urmă a trebuit să se mulțumească doar cu un punct. *Excuse me*, Andrei Șevcenko, însă nu eu te-am sfătuit *să pleci pe Urlați* de la Milan...Iar după asta n-aș vrea să se creadă că *vâpendriojul* nostru e o critică la adresa celor care fac Sportul la PRO TV Chișinău".

„*Mititica* în limba română nu înseamnă doar *mâțâțâcă*, precum se exprimă știriștii de la Nord. Cuvântul, ca argou, înseamnă și închisoare. Exemplific... „Banditul Mititelu tot la mititica va ajunge..." (*Tricolorul*, 26 mai, 2006). Prin urmare, cei trei bravi români nu pot fi suspectați de *grupovuhă* sau de pedofilie". „... Sau ce – frige? *Conecyno*? Cu Ucraina nu-i de jucat. Ucraina dă la bot" (*Săptămâna*, 12 ianuarie 2007).

„...a făcut atac direct la Legea fundamentală a R.M., iar legislatorii moldoveni – *хоть бы хны*"; „Dar hai să fim și noi șmecheri cu *do hrena* măsele în gură" (*Săptămâna*, 02 martie, 2007).

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)

În alte cazuri, argotismele, barbarismele sunt folosite în special pentru a persifla exprimarea agramată a unor persoane, ca în fragmentele următoare:

„Cine va crede în lacrimile lui de crocodil... va fi *kidănit* când îi va fi lumea mai dragă" (*Timpul*, 28.11.2003).

„Sunt *pațani* de-ai noștri, îi creștem încă di la *iasli, di la sadik*. Toți îs oleacă *șâzici.*

Karoce, bazaru o fost lung. Oleacă an *bașlit, da stoit*. Las-că i-arăt io. I-am dat, *blin,* un *kamaz* de *jin* bun, da el o ține pe-a lui. Ține-o, *muha,* dacă ai vrut să ai *bazar* cu *bâcii* mei.

„Sâ-i dai*, blin*, un kamaz di jin, da el sâ sâ amestișì în *delele* noastre. Nu, *nu-i po ponetiam*. Gata, *pațani*, am terminat *bazaru*" (*Timpul*, 26.02.2007).

Această ofensivă a limbajului periferic, „substandard", a elementelor oralității în mass-media atestă amploarea fenomenului în limba vorbită. Și dacă până nu demult presa din Republica Moldova a respins cu vehemență și a criticat „rusismele" și „sovietismele", publicând sistematic și materiale de cultivare a limbii, astăzi putem constata că aspectul corectitudinii cedează în fața necesității de expresivitate. Zeflemeaua, ironia, umorul, sarcasmul, persiflarea sunt procedee stilistice de șoc și mijloacele folosite pentru realizarea lor sunt pe măsura scopului urmărit, astfel încât în paginile ziarelor noastre se poate atesta cu ușurință „ultimul răcnet" în materie de argou basarabean.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, București, 1975.
2. Iorgu Iordan, *Limba literară. Studii și articole*, Craiova, 1977.
3. Mihaela Popescu, *Dicționar de stilistică*, București, 2002.
4. Rodica Zafiu, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București, 2001.
5. Татьяна Зайковская, *Проблемы культуры молодежной речи*, Кишинев, 2005.

BDD-A20656 © 2007 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 17:01:38 UTC)